

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અનામત રાખેલ તારીખ: ૦૯/૦૬/૨૦૨૬

જાહેર કર્યા તારીખ: ૧૨/૦૬/૨૦૨૬

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૧૬૦૬/૨૦૧૦

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. સી. દોશી

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

=====

પશ્ચિમ ગુજરાત વીજ કંપની લિમિટેડ

વિરુદ્ધ

માસ્ટર જયેન્દ્રસિંહ મંગુભા જાડેજા

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે વકીલ શ્રી ચિન્મય એમ. ગાંધી (૩૯૭૯)

પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફે વકીલ શ્રી હેનિલ એમ. શાહ (૧૦૬૭૭)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. સી. દોશી

સી.એ.વી. ચુકાદો

૧. કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮ (ટૂંકમાં "સદર કોડ") ની કલમ ૯૬ હેઠળ હાલની ફર્સ્ટ અપીલ દાખલ કરીને અપીલકર્તા – પીજીવીસીએલ દ્વારા વિદ્વાન પ્રિન્સિપાલ સિવિલ જજ (એસ.ડી.), ભુજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૬/૩/૨૦૦૯ નો ચુકાદો અને હુકમનામું વાદગ્રસ્ત કરવામાં આવેલ છે, જેના દ્વારા વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ વાદીના સગીર પુત્ર દ્વારા તેના કુદરતી વાલી અને પિતા મારફતે દાખલ કરવામાં આવેલ સ્પેશિયલ સિવિલ સ્યુટ નં. ૮૭/૨૦૦૭ આંશિક રીતે મંજૂર કરેલ છે, અને પીજીવીસીએલને દાવો દાખલ કર્યા તારીખથી વસૂલાત સુધી પ્રતિ વર્ષ ૯% ના દરે વ્યાજ સહિત રૂ. ૯,૮૦,૦૦૦/- ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપેલ છે.

૨. સુગમતા અને સંક્ષિપ્તતા ખાતર, પક્ષકારોનો વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષના તેમના મૂળ દરજ્જા મુજબ ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે.

૩. કેસની ટૂંકમાં હકીકતો એવી છે કે વાદી ધોકડા, તાલુકો માંડવી-કચ્છ ખાતે રહે છે. પ્રતિવાદી એ ઇલેક્ટ્રિસિટી (સપ્લાય) એક્ટ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૫ હેઠળ યોગ્ય રીતે રચાયેલી કંપની છે અને તેનું સર્કલ કાર્યાલય ભુજ ખાતે અને વિભાગીય કાર્યાલય માંડવી ખાતે ધરાવે છે, અને કચ્છ જિલ્લામાં વીજ પુરવઠાના વિતરણનો વ્યવસાય કરે છે. વાદીનું રહેણાંક મકાન ગામ: ધોકડા, તાલુકો:

માંડવી-કચ્છ ખાતે આવેલું છે. તારીખ ૧૪/૦૧/૨૦૦૭ ના રોજ વાદીનો સગીર પુત્ર ગામના સીમાડે પતંગ ઉડાડી રહ્યો હતો, તે સમયે પતંગ વીજળીના થાંભલા પર ભેરવાઈ ગઈ હતી. જ્યારે વાદીના સગીર પુત્રએ થાંભલા પરથી પતંગ કાઢવાનો પ્રયાસ કર્યો, ત્યારે તેને વીજ કરંટ લાગ્યો હતો અને તેણે ગંભીર ઇજાઓ તથા કાયમી સંપૂર્ણ દિવ્યાંગતામાં પરિણમતો વીજળીનો આંચકો અનુભવ્યો હતો.

૩.૧ ઉપરોક્ત ઘટનાને પીજીવીસીએલ તરફની સંપૂર્ણ બેદરકારી ગણાવીને, વાદીના સગીર પુત્રએ વ્યાજ સહિત રૂ. ૧૨,૫૦,૦૦૦/- ની રકમનું વળતર તેના પુત્ર માટે મેળવવા અરજ કરેલ છે.

૩.૨ નોટિસની બજવણી થતાં પ્રતિવાદી પીજીવીસીએલ વિદ્વાન વકીલ મારફતે ઉપસ્થિત થયા હતા અને મુખ્યત્વે એવી રજૂઆત કરી હતી કે આ ઘટના વાદીના સગીર પુત્રની એકમાત્ર બેદરકારીના કારણે બની હતી. દુર્ઘટના ટાળવા માટે જરૂરી કાળજી લેવાની જવાબદારી વાદીના સગીર પુત્રની છે. પીજીવીસીએલ દ્વારા અન્ય તમામ રજૂઆતોનો પણ ઇનકાર કરવામાં આવ્યો છે.

૩.૩ વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે વાદીની તરફેણમાં ઉપરોક્ત શરતો મુજબ દાવો આંશિક રીતે મંજૂર કર્યો હતો.

૩.૪ તેનાથી નારાજ થઈને પીજીવીસીએલ દ્વારા હાલની ફર્ટ અપીલ દાખલ કરવામાં આવેલ છે.

૪. અપીલકર્તા – પ્રતિવાદી તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી ચિન્મય ગાંધીને સાંભળવામાં આવ્યા. સામાવાળા વાદી તરફે ઉપસ્થિત રહેતા વિદ્વાન વકીલ શ્રી હેનિલ શાહને પૂરતી તક આપવામાં આવી હોવા છતાં, તેઓ કેસમાં દલીલ કરવા માટે હાજર રહ્યા ન હતા.

૫. વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગાંધીએ લેખિત જવાબમાં ઉઠાવવામાં આવેલી તકરારનો ઉદ્દેશ કરીને રજૂઆત કરી હતી કે આ એક સ્પષ્ટ કેસ છે જ્યાં વાદીનો સગીર પુત્ર બેદરકાર હતો અને જો તેણે યોગ્ય કાળજી લીધી હોત, તો આ દુર્ઘટના ટાળી શકાઈ હોત અને તેથી, કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, તેઓ રજૂઆત કરશે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે પીજીવીસીએલ વિરુદ્ધ બેદરકારીના મુદ્દાનો નિર્ણય કરવામાં ગંભીર ભૂલ કરેલ છે. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે વાદીનો સગીર પુત્ર વાચરમાં ભેરવાયેલી પતંગ કાઢવા માટે પોતાની મેળે થાંભલા પર ચડ્યો હતો અને આ રીતે, વાદીનો સગીર પુત્ર જીવંત વીજળીના વાચરના સંપર્કમાં આવ્યો હતો અને તેના કારણે આ ઘટના બની હતી. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે વાદી દ્વારા એવો કોઈ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો નથી કે વીજળીનો વાચર વીજળીના થાંભલા પરથી ઢીલો લટકતો હતો અથવા તે ઢીલી રીતે ફીટ કરવામાં આવ્યો હતો. તેના બદલે,

વાદીના સગીર પુત્ર દ્વારા દાવામાં કબૂલાત કરવામાં આવી છે કે વાયરો નવા હતા અને તે ઘટનાના માત્ર ૬-૭ મહિના પહેલાં જ નાખવામાં આવ્યા હતા. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે એ સુસ્થાપિત કાયદો છે કે બેદરકારીના દાવામાં સફળ થવા માટે, ભોગ બનનારે જ તત્વો સ્થાપિત કરવા આવશ્યક છે: (૧) ખોટું કરનારની ભોગ બનનાર પ્રત્યે ફરજ હતી, (૨) ખોટું કરનારે તે ફરજનો ભંગ કર્યો, (૩) તે ભંગના કારણે ઈજા થઈ, (૪) ભોગ બનનારને નુકસાન થયું. જ્યાં સુધી અને જે સુધી વાદીનો સગીર પુત્ર આ તમામ ચારેય તત્વો સાબિત ન કરે, ત્યાં સુધી તે કોઈ પણ વળતર માટે હકદાર નથી. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે એવો પણ કોઈ આક્ષેપ નથી કે આવો વીજ વાયર લટકતો હતો અથવા નીચે પડી ગયો હતો જેથી એવા નિષ્કર્ષ પર આવી શકાય કે પ્રતિવાદી – અપીલકર્તા તરફથી ફરજનો ભંગ થયો છે, આમ આવા કોઈ આક્ષેપના અભાવે, પ્રતિવાદી અપીલકર્તા તરફથી કોઈ ભંગના અભાવે તેમજ વાદીના પોતાના સાક્ષીએ તેમની ઉલટતપાસમાં સ્વીકારેલ હકીકત સાથે મળીને કે પ્રશ્નવાળી ઘટના માત્ર એટલા માટે બની હતી કારણ કે વાદીનો સગીર પુત્ર વીજળીના થાંભલા પર ચડ્યો હતો અને વાયરમાં ભેરવાયેલી પતંગ કાઢવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, તેથી વાદીના સગીર પુત્ર પર સંપૂર્ણ જવાબદારી નિર્ધારિત થાય છે. તેથી, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે વાદીનો દાવો ફગાવી દેવો જોઈતો હતો.

૫.૧ વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગાંધી વધુમાં રજૂઆત કરશે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ જોકે રૂ. ૩,૦૦૦/- ની માસિક આવક ધ્યાને લીધી છે પરંતુ ભવિષ્યની સંભવિત આવક બમણી કરવાની જરૂર છે તેવું ખોટી રીતે નોંધ્યું છે. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે તે જ રીતે, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ કોઈ પણ વાજબી કારણ વિના તબીબી ખર્ચ અને તબીબી સારવાર પેટે રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦/- ની રકમ ખોટી રીતે મંજૂર કરેલ છે જ્યારે વાસ્તવમાં અહીંના વાદી-સામાવાળાએ માત્ર રૂ. ૩,૮૮૬/- ના બિલ રજૂ કર્યા હતા. જ્યાં સુધી વ્યાજના ભાગનો સંબંધ છે, તેઓ રજૂઆત કરશે કે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે દીપકસિંહ ઉર્ફે દીપક ચૌહાણ વિ. મુકેશ કુમાર, એ.આઈ.આર. ૨૦૨૫ એસ.સી. ૧૦૯૪ ના કેસમાં, કલેમ અરજી દાખલ કર્યા તારીખથી માત્ર ૭.૫% પ્રતિ વર્ષના દરે વ્યાજ મંજૂર કર્યું છે અને તેથી વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમનામું હસ્તક્ષેપને પાત્ર છે.

૫.૨ ઉપરોક્ત રજૂઆતો પર, તેઓ હાલની ફર્ટ અપીલ મંજૂર કરવા અરજ કરે છે.

૬. ઉપરોક્ત રજૂઆતોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ કોર્ટ સમક્ષ એ નક્કી કરવાનું ઉપસ્થિત થયું છે કે શું વાદીનો સગીર પુત્ર પોતે બેદરકાર હતો અને પોતાની બેદરકારીના કારણે તેને વીજ કરંટ લાગ્યો હતો?

૭. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે આંક ૧૯ પર નીચે મુજબના મુદ્દાઓ ઘડ્યા હતા:-

“(૧) શું વાદી સાબિત કરે છે કે, પ્રતિવાદીની બેદરકારીના કારણે, વાદીના સગીર પુત્રને વીજ કરંટ લાગ્યો હતો અને ગંભીર ઈજાઓ થઈ હતી અને ઈજાના પરિણામે તેને કાયમી દિવ્યાંગતા થઈ હતી?

(૨) શું વાદી સાબિત કરે છે કે પ્રતિવાદીએ કાનૂની પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના અથવા જરૂરી મંજૂરી મેળવ્યા વિના વીજ લાઇન નાખી હતી?

(૩) શું વાદી સાબિત કરે છે કે તે પ્રતિવાદી પાસેથી રૂ. ૧૨,૫૦,૦૦૦/- નું વળતર મેળવવા માટે હકદાર છે?

(૪) શું વાદી માંગેલ વળતર મેળવવા માટે હકદાર છે?

(૫) શો હુકમ અને હુકમનામું?”

૭.૧ મુદ્દા નં. ૧ થી ૪ નો જવાબ હકારાત્મક આપવામાં આવ્યો છે અને મુદ્દા નં.

૫ નો જવાબ અંતિમ હુકમ મુજબ આપવામાં આવ્યો છે.

૮. આ એવો કેસ છે કે જ્યાં વાદીનો સગીર પુત્ર જ્યારે વીજળીના થાંભલા પરથી પતંગ કાઢવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યો હતો, ત્યારે તેને વીજ કરંટ લાગ્યો હતો અને વીજળીનો આંચકો અનુભવ્યો હતો જેના પરિણામે ગંભીર ઈજાઓ અને કાયમી સંપૂર્ણ દિવ્યાંગતા થઈ હતી.

૯. આ હકીકતલક્ષી પૃષ્ઠભૂમિમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના એમ.સી. મહેતા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા [એ.આઈ.આર. ૧૯૮૭ એસ.સી. ૧૦૮૬] ના કેસના ચુકાદાનો સંદર્ભ લઈએ, જેના દ્વારા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે રાયલેન્ડ્સ વિ. ફ્લેચર, ૧૮૬૮ ૩ એચ.એલ. ૩૩૦ ના કેસમાં સંકળાયેલા કડક જવાબદારી (સ્ટ્રિક્ટ લાયબિલિટી) ના સિદ્ધાંતોનો વિસ્તાર કર્યો હતો અને તેને સંપૂર્ણ જવાબદારી (એન્સોલ્યુટ લાયબિલિટી) તરીકે ઠેરવ્યો હતો. તે કેસમાં, શ્રીરામ ફૂડ્સ એન્ડ ફર્ટિલાઇઝર્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝના એકમોમાંથી ઓલિયમ ગેસના ગળતરના પરિણામે ભોગ બનેલા વ્યક્તિઓ વતી વળતરનો દાવો મા ગવામાં આવ્યો હતો. જ્યાં સ્વાભાવિક રીતે જોખમી પ્રવૃત્તિઓ ચલાવવામાં આવે છે ત્યાં અકસ્માતોના પરિણામો અંગે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે કાયદો નિર્ધારિત કર્યો છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:-

“સંપૂર્ણ જવાબદારીનો સિદ્ધાંત નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો હતો જેના દ્વારા જવાબદારી સંપૂર્ણ બનાવવામાં આવી હતી એટલે કે બચાવ વિનાની કડક જવાબદારી. પેરા ૩૧ પર સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનો સ્વયં-સ્પષ્ટ છે અને નીચે મુજબ વંચાય છે: “....તેથી અમે ઠેરવીએ છીએ કે જ્યાં કોઈ સાહસ જોખમી અથવા સ્વાભાવિક રીતે ભયજનક પ્રવૃત્તિમાં રોકાયેલું હોય અને આવી જોખમી અથવા સ્વાભાવિક રીતે ભયજનક પ્રવૃત્તિના સંચાલનમાં અકસ્માતના કારણે કોઈને નુકસાન થાય, ઉદાહરણ તરીકે ઝેરી ગેસના ગળતરમાં, તો તે સાહસ અકસ્માતથી પ્રભાવિત થયેલા તે તમામ લોકોને વળતર આપવા માટે કડક અને સંપૂર્ણપણે જવાબદાર છે અને આવી જવાબદારી રાયલેન્ડ્સ વિ. ફ્લેચરના નિયમ હેઠળ કડક જવાબદારીના અપકૃત્ય સિદ્ધાંત સામે લાગુ પડતા કોઈ પણ અપવાદોને આધીન નથી.”

૧૦. એચ.એસ.ઈ.બી. વિ. રામનાથ [૨૦૦૪ (૫) એસ.સી.સી. ૭૯૩] માં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એવા કેસમાં સંપૂર્ણ જવાબદારીના સિદ્ધાંતના વિસ્તરણનો ફરીથી પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો જ્યાં પાવર સપ્લાય કંપની દ્વારા એવી તકરાર લઈને જવાબદારી નકારવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે વીજ લાઇન પાસેના અનધિકૃત બાંધકામે અકસ્માતમાં ફાળો આપ્યો હતો. પેરા ૬ માં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠેરવ્યું હતું:-

"૬. અપીલકર્તાઓ એવો વ્યવસાય ચલાવી રહ્યા છે જે સ્વાભાવિક રીતે જોખમી છે. જો કોઈ વ્યક્તિ હાઈ-ટેન્શન વાયરના સંપર્કમાં આવે છે, તો તેને ગંભીર ઈજા થવાની અને/અથવા મૃત્યુ પામવાની સંભાવના છે. તેઓ સ્વાભાવિક રીતે જોખમી વ્યવસાય ચલાવી રહ્યા હોવાથી, અપીલકર્તાઓએ સુનિશ્ચિત કરવું પડશે કે તેમની પ્રવૃત્તિઓથી કોઈ ઈજા ન થાય. જો તેઓ જોશે કે તેમના વાયરોની નજીક અનધિકૃત બાંધકામો કરવામાં આવ્યા છે તો યોગ્ય સત્તાવાળાઓ સમક્ષ જઈને અને જો જરૂરી હોય તો, કાયદાની અદાલતનો આશરો લઈને તે (૨૦૦૪) ૫ એસસીસી ૭૯૩ બાંધકામ તોડી પાડવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવાની તેમની ફરજ છે. અન્યથા, તેઓ તેમની નિષ્ક્રિયતાના પરિણામો ભોગવશે. જો એવી ફરિયાદો હોય કે આ વાયરો ઝૂકી રહ્યા છે અને લગભગ ઘરોને અડી રહ્યા છે, તો ઘરો ભલે અનધિકૃત હોય તો પણ, તેમણે સુનિશ્ચિત કરવું પડશે કે ઘરો અને વાયરો વચ્ચે જરૂરી અંતર જાળવવામાં આવે. આ કેસમાં અમને હકીકતનો કોઈ વિવાદિત પ્રશ્ન જણાતો નથી."

૧૧. તાજેતરમાં, આ કોર્ટે પીજીવીસીએલ વિ. ચંદ્રિકાબેન હરપાલસિંહના વારસદારો [એ.આઈ.આર. ૨૦૧૭ ગુજરાત ૧૭૭] ના કેસમાં, (૨૦૦૨) ૨ એસ.સી.સી. ૧૬૨ માં રિપોર્ટ થયેલ એમ.પી. ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિ. શૈલકુમાર

અને અન્યના કેસના ચુકાદા પર આધાર રાખીને આ મુદ્દાની ચર્ચા કરી હતી, પેરા

૬ માં આ મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:-

“૬. વિદ્વાન વકીલ શ્રી એસ.પી. હસુરકર દ્વારા બંને નીચેની અદાલતોના ચુકાદાઓ અને બેદરકારી અંગેની તેમની તકરારના સમર્થનમાં સામગ્રી અને પુરાવાઓ ખાસ કરીને આંક ૩૫ નો ઉલ્લેખ કરીને રજૂઆતો કરવામાં આવી છે.

તેથી, મુખ્ય પ્રશ્ન એ છે કે શું વાદીના સગીર પુત્ર પર કોઈ બેદરકારીનો આરોપ મૂકી શકાય અને શું આ ઘટના અને તેના પરિણામે વળતર માટેની જવાબદારી ટાળવા માટે આવી કોઈ તકરારો ધ્યાને લઈ શકાય. બેદરકારીના પાસાને બંને નીચેની અદાલતો દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યું છે. જોકે વિદ્વાન વકીલ શ્રી એસ.પી. હસુરકર દ્વારા રજૂઆતો કરવામાં આવી છે કે થાંભલા પરથી વાયર જગ્યા પર લાવવામાં આવ્યો હતો જે પાઈપમાંથી મીટર સુધી પસાર થતો હતો અને તે પાઈપ એંગલ સાથે ફીટ કરવામાં આવી હતી. તેથી કપડાં સૂકવવાનો વાયર એંગલ સાથે ફીટ કરી શકાયો ન હોત અને તેથી તે ગ્રાહકની બેદરકારી છે, તે તદ્દન ગેરસમજભરેલું છે. સ્થાપન અને જાળવણી એ અહીંના અપીલકર્તાઓ જેવા લાયસન્સધારકની જવાબદારી અને બંધનકર્તા ફરજ છે. જ્યારે લાઈન થાંભલા પરથી સીધી જગ્યા સુધી લઈ જવામાં આવે છે, ત્યારે તે એવી રીતે ઢંકાયેલી રહે અને વાયર પાઈપ સાથે એવી રીતે ફીટ કરવામાં આવે કે જેથી કોઈ અકસ્માત ન સર્જાય અને તે સલામત રહે તે જોવાની તેમની ફરજ છે. સપ્લાયર દ્વારા આ સાવચેતીઓ રાખવી જરૂરી છે કારણ કે તેમણે લાઈન નાખી છે અને તેમણે લાઈનની જાળવણી કરવાની છે. સામયિક દેખરેખ હોય છે અને જ્યારે રેગ્યુલર સિવિલ અપીલ નં. ૧૫/૨૦૧૭ પાના ૧૯ મીટરનું ચેકિંગ હોય છે, ત્યારે પ્રતિનિધિ પણ જગ્યાની મુલાકાત લેતા હોય છે. તેથી એવી રજૂઆત કે કપડાં સૂકવવાનો વાયર એંગલ સાથે જોડાયેલો હોવાથી, તે અકસ્માતનું મુખ્ય કારણ હતું અને ગ્રાહક પર બેદરકારીનો આરોપ મૂક્યો હતો, તે ગેરસમજભરેલું છે. ટ્રાયલ કોર્ટે (૨૦૦૨) ૨ એસ.સી.સી. ૧૬૨ માં રિપોર્ટ થયેલ એમ.પી. ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિ. શૈલકુમાર અને અન્યના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ લીધો છે અને તેના પર આધાર

રાખ્યો છે અને "કડક જવાબદારીના સિદ્ધાંત" નો ઉલ્લેખ કરીને અવલોકનો કર્યા છે જે ટાંકવામાં આવ્યા છે. કડક જવાબદારીનો ખ્યાલ તેનું અલગ પરિમાણ ધારે છે કે એકવાર અકસ્માત સર્જાયા પછી જવાબદારી કડક છે અને ગમે તે સંજોગોમાં જવાબદારી લાયસન્સધારક પર છે જેણે લાઇનના સ્થાપન અને જાળવણી વખતે કોઈ અકસ્માત ન થાય અથવા તેની શક્યતાઓ નહિવત થાય તે જોવા માટે સાવચેતી રાખવાની ફરજ છે. તેથી બેદરકારીના પાસાનો ઉલ્લેખ કરીને જે રજૂઆતો કરવામાં આવી છે તેનો સંદર્ભ ટોર્ટના કાયદામાં બેદરકારી સાથે છે જ્યાં વ્યક્તિ દર્શાવી શકે કે વાજબી સાવચેતી રાખવામાં આવી હતી. જોકે, એકવાર "કડક જવાબદારીનો સિદ્ધાંત" લાગુ કરવામાં આવે પછી, સાવચેતી રાખવામાં આવી હતી કે નહીં તે હકીકતને ધ્યાનમાં લીધા વિના જવાબદારી ઉદ્ભવશે. આ સંજોગોમાં, બંને નીચેની અદાલતો દ્વારા લેવાયેલા હકીકતોના સમવર્તી તારણો વિકૃત અથવા ભૂલભરેલા કહી શકાય નહીં. ઉપર જણાવ્યા મુજબ ઉપસ્થિત થયેલા કાયદાના મહત્વના પ્રશ્નો માત્ર રેગ્યુલર સિવિલ અપીલ નં. ૧૫/૨૦૧૭ પાના ૨૦ પુરાવાની મૂલવણીના પાસાનો ઉલ્લેખ કરે છે. પ્રથમ પ્રશ્ન અકસ્માતની જવાબદારી અંગેની વૈધાનિક જોગવાઈનો સંદર્ભ આપે છે જે ફરીથી અસ્પષ્ટ છે કારણ કે ઇલેક્ટ્રિસિટી સપ્લાય રૂલ્સ અને ઇલેક્ટ્રિસિટી સપ્લાય કોડ સંબંધિત ચોક્કસ નિયમો છે, જે ફરીથી વૈધાનિક જોગવાઈઓ અને આવી લાઇનની સ્થાપના અને જાળવણી માટે સાવચેતી રાખવાની લાયસન્સધારકની ફરજનો સંદર્ભ આપે છે. આંક ૩૫ નો સંદર્ભ અને આધાર અપીલકર્તાઓ માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી એસ.પી. હસુરકર દ્વારા કરવામાં આવેલી આવી કોઈ પણ રજૂઆતને યોગ્ય ઠેરવશે નહીં. તેથી કાયદાનો કોઈ મહત્વનો પ્રશ્ન સંકળાયેલો છે તેમ ભાગ્યે જ કહી શકાય.”

૧૨. બીજો એક ચુકાદો જે ધ્યાને લેવામાં આવ્યો હતો તે પશ્ચિમ ગુજરાત વીજ કંપની લિમિટેડ મારફતે ડેપ્યુટી એન્જિનિયર વિરુદ્ધ મૃતક જીગ્નેશ જમનભાઈ ગોહિલના કાયદેસરના વારસદારો, ૨૦૨૪ (૦) જે.એક્સ.(ગુજ.) ૮૯૮ નો કેસ છે.

૧૩. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાને લેતાં અને કડક જવાબદારી અથવા સંપૂર્ણ જવાબદારીના સિદ્ધાંતોના વિસ્તરણમાં, પીજીવીસીએલ વાદીના સગીર પુત્રની બેદરકારીનો દાવો કરવાનો વિશેષાધિકાર ધરાવશે નહીં, ખાસ કરીને જ્યારે હકીકત સૂચવે છે કે વાયરો અને વાયરોમાં વીજ ઊર્જાનું વહન સંપૂર્ણપણે પ્રતિવાદીના કર્મચારીઓના નિયંત્રણ અને સંચાલન હેઠળ હતું, અને નવી લાઇનોમાં વીજ પ્રવાહ પસાર કરવા માટે યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કરવાની પ્રતિવાદીની ફરજ હતી અને નવી લાઇનોમાં વીજ પ્રવાહ શરૂ કરવા માટે જરૂરી પરીક્ષણ કરવાની અને પરીક્ષણ અહેવાલ રજૂ કરવાની તથા યોગ્ય સત્તાધિકારી પાસેથી પરવાનગી મેળવવાની પ્રતિવાદીના કર્મચારીઓની ફરજ હતી. જોકે, પ્રતિવાદી દ્વારા આવી કોઈ પરવાનગી મેળવવામાં આવી ન હતી. આમ, હાલની ફર્સ્ટ અપીલ માત્ર નામંજૂર થવાને પાત્ર છે. વધુમાં, ભોગ બનનાર સંબંધિત સમયે સગીર હતો. સગીર પાસેથી અપેક્ષિત કાળજીનું ધોરણ પુખ્ત વયના વ્યક્તિ કરતાં તદ્દન અલગ હોય છે. સગીરોનું મૂલ્યાંકન પુખ્ત વયના કડક ધોરણના બદલે સમાન ઉંમર, બુદ્ધિ અને અનુભવ ધરાવતા બાળકની વાજબી અપેક્ષા મુજબ કરવામાં આવે છે. સામાન્ય રીતે કહીએ તો, નાના બાળકોને ઘણીવાર બેદરકારી માટે સંપૂર્ણપણે અસમર્થ ગણવામાં આવે છે.

૧૪. તેમાં કોઈ વિવાદ નથી કે અપીલકર્તા જોખમી ઉત્પાદન એટલે કે વીજળી વેચવાના વ્યવસાયમાં રોકાયેલ છે. આ ઘટનાને રોકવા માટે તમામ વાયરોનું

ઇન્સ્યુરેશન જાળવવાની અપીલકર્તા – પીજીવીસીએલની જવાબદારી છે. જો કોઈ ઘટના બને છે, તો સંપૂર્ણ જવાબદારીનો સિદ્ધાંત આકર્ષિત થશે. આમ, પીજીવીસીએલ જોખમી પદાર્થ વેચવામાં રોકાયેલ છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કેસના ગુણદોષમાં પ્રવેશ્યા વિના, કડક અને સંપૂર્ણ જવાબદારીના સિદ્ધાંતો લાગુ કરીને વીજ કરંટથી થયેલ વાદીના સગીર પુત્રની ઇજા માટે વળતર ચૂકવવું જરૂરી છે.

૧૫. એ નોંધવું યોગ્ય છે કે જો વીજળી લાઇન દ્વારા વહન કરવામાં આવતી આવી ઊર્જા કોઈ માનવીને ઇજા પહોંચાડે છે અથવા મૃત્યુનું કારણ બને છે, જે અજાણતાં તેના સંપર્કમાં આવે છે, તો સંપૂર્ણ જવાબદારીના સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં રાખીને ભોગ બનનારને વળતર આપવાની વીજ કંપનીની પ્રાથમિક જવાબદારી છે. વાયરો દ્વારા વહન કરવામાં આવતી વીજળી ખતરનાક પરિમાણની સંભાવના ધરાવે છે. વધુમાં, આવી વીજળીનું ગળતર અટકાવવા અથવા આવો વાયર માનવી માટે જોખમ ન ઊભો કરે તે જોવાની તમામ સુરક્ષા પગલાં લેવાની વીજ કંપનીની ફરજ છે. જો હાલના અપીલકર્તા - પીજીવીસીએલ જેવું સાહસ વીજળી સપ્લાય કરવાની પ્રવૃત્તિમાં સંકળાયેલું હોય તો તે નિઃશંકપણે માનવ જીવન માટે જોખમી અથવા સંકટજનક પરિસ્થિતિમાં સામેલ છે, તેથી ટોર્ટ્સનો કાયદો વીજ કંપની તરફથી કોઈ બેદરકારી કે અવિચારીપણાને ધ્યાનમાં લીધા વિના અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા ભોગવવામાં આવેલી ઇજા માટે તેમને જવાબદાર ગણે છે.

આવી જવાબદારીનો આધાર આવી પ્રવૃત્તિના ખૂબ જ સ્વરૂપમાં રહેલું અગમચેતીપૂર્વકનું જોખમ છે. આવી વ્યક્તિ પર લાદવામાં આવેલી જવાબદારીને કાયદામાં "કડક જવાબદારી" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. કડક જવાબદારી અથવા સંપૂર્ણ જવાબદારીનો ખ્યાલ ફોલ્ટ લાયબિલિટીના ખ્યાલથી અલગ પડે છે જે બેદરકારી અથવા ભૂલના કારણે આ રીતે ઉદ્ભવે છે એટલે કે બેદરકારીનો ખ્યાલ એ સમજે છે કે વાજબી સાવચેતી રાખીને અગમચેતીપૂર્વકના નુકસાનને ટાળી શકાયું હોત. જો પ્રતિવાદીએ નુકસાન ટાળવા માટે જે કંઈ થઈ શકતું હતું તે બધું કર્યું હોય તો જ્યારે કાર્યવાહી ફોલ્ટ લાયબિલિટી પર આધારિત હોય ત્યારે તેને જવાબદાર ઠેરવી શકાય નહીં. જોકે, કડક જવાબદારીના કેસોમાં આવું કોઈ વિચારણા અથવા સુસંગત નથી જ્યાં સાવચેતી રાખીને પ્રતિવાદી ચોક્કસ નુકસાન ટાળી શક્યા હોત કે નહીં તે ધ્યાનમાં લીધા વિના તેને જવાબદાર ઠેરવવામાં આવે છે.”

૧૬. હાલના કેસમાં એવું જણાય છે કે ભોગ બનનાર સગીર હતો, ટોર્ટનો કાયદો ભાગ્યે જ સગીર પર બેદરકારી લાદે છે. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે ઉપર જણાવેલ હકીકતો અને કાયદા પરના મુદ્દાની સંપૂર્ણ ચર્ચા કરી હોવાથી, પુખ્ત વયના વ્યક્તિ પાસેથી અપેક્ષિત કાળજીનું ધોરણ સગીર પાસેથી અપેક્ષિત કરી શકાય નહીં.

૧૭. આ કોર્ટે ૨૦૨૩ (૪) જી.એલ.એચ. ૪૦૮ માં રિપોર્ટ થયેલ ગુજરાત વિદ્યુત બોર્ડ વિરુદ્ધ ચિંતન તુલસીભાઈ પટેલ સગીર મારફતે તુલસીભાઈ ખોડાભાઈના કેસમાં, ઉપરોક્ત ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લીધા પછી, પેરા ૧૮ માં નીચે મુજબ ઠેરવ્યું હતું:-

“૧૮. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંત સંપૂર્ણ જવાબદારીના સિદ્ધાંતને માન્યતા આપે છે જેનો અર્થ બચાવ વિનાની કડક જવાબદારી છે. એ નિર્વિવાદ છે કે જીઈબી એવો વ્યવસાય ચલાવી રહ્યું છે જે સ્વાભાવિક રીતે જોખમી છે. જો કોઈ હાઈ ટેન્શન વાયરના સંપર્કમાં આવે છે, તો તેને ગંભીર ઈજા થવાની સંભાવના છે અથવા તેનું મૃત્યુ થઈ શકે છે. આ સંજોગોમાં, જીઈબી પાસેથી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે તે સુનિશ્ચિત કરે કે તેમની પ્રવૃત્તિના પરિણામે કોઈને કોઈ ઈજા ન થાય. જો તેમના વાયરથી અંતરનું જરૂરી અંતર બંધ કરીને અનધિકૃત બાંધકામ કરવામાં આવ્યું હોય, તો આવા ગેરકાયદે બાંધકામને તોડી પાડવાની જીઈબી પર ફરજ છે.”

૧૮. અપીલકર્તા વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમનામામાં કોઈ ક્ષતિ દર્શાવવામાં સદંતર નિષ્ફળ ગયા છે. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે બેદરકારીના મુદ્દાની વ્યાપકપણે અને સંપૂર્ણ રીતે ચર્ચા કરી છે અને તેનો નિર્ણય કર્યો છે. આમ, કોઈ હસ્તક્ષેપ અનિવાર્ય નથી.

૧૯. પરિણામે, હાલની ફર્સ્ટ અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને નામંજૂર કરવામાં આવે છે. સિવિલ એપિલકેશન, જો કોઈ હોય, તો તે ટકી શકતી નથી અને તે મુજબ તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે. તે મુજબ હુકમનામું તૈયાર કરવું.

૧૯. જો કોઈ રકમ વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટમાં જમા કરાવવામાં આવી હોય, તો તે રકમ તેના પર ઉપાર્જિત વ્યાજ સહિત વાદીના સગીર પુત્રને ચૂકવી આપવાની રહેશે.

૨૦. રજિસ્ટ્રીને નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે આર એન્ડ પી, જો કોઈ હોય તો, સંબંધિત અદાલતને તાત્કાલિક પરત મોકલી આપવા.

(જે. સી. દોશી, ન્યાયમૂર્તિ)

શેખર પી. બારવે

This is an AI-assisted translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.